

גליון מעדני מלך

להפצת תורת ותולדות רבינו
בעל ה"תוספות יום טוב"
זיע"א ועכ"א

גליון נ"ה | חודש כסלו | תש"פ

דבר המערכת

דברי חיזוק והתעוררות במשנת רבינו התו"ט
נר מצוה ותורה אור - בלימוד משניות

הנה כל מועד ומועד יש לו סגולה מיוחדת, וכשמגיע היום חוזר וניעור הרושם שעשה אז בעת שנעשה הנס אשר בעבורו הוקבע, ואפשר איפוא להמשיך אותו הדבר למה שהוא מסוגל לזמן הזה. חג החנוכה סגולתו המיוחדת לזכות בכרתה של תורה, וכדלהלן:

הרה"ק בעל הרוקח אומר: דתיקנו בחנוכה ל"ו נרות כנגד האור הראשון ששימש לאדם הראשון ל"ו שעות. וכתב על זה **הבני יששכר** (לחנוכה מאמר ב אות ה): הנך הוא מדבריו ז"ל שכל דבריו דברי קבלה מפי אליהו ז"ל **שהארת המצוה נר חנוכה הוא מהארת אור הגנוז** ונקבע לדורות ברוח הקודש מפני שידעו דבכל שנה יתגלה האור הוא. על כן קראו לימים האלה חנוכה שהוא חינוך והרגל על לעתיד - גאולה העתידה, שאז יתגלה לנו האור הגנוז בשלימות. ונגזר האור ההוא בתורה (ראה דגל מחנה אפרים פר' בראשית בשם מרן הבעש"ט הק' זצ"ל) **ונר חנוכה הוא חינוך והרגל לאור ההוא, ועל כן הוא מסוגל לתורה** עכ"ד יעו"ש.

ובדרך מליצה נהגו לומר (עפ"י הנ"ל בשבת כא): "מאי חנוכה? דתנו רבנן" ללמדך שמהותם של ימי החנוכה היינו לימוד התורה (ראה תפארת שלמה לחנוכה ד"ה גדולים).

כיוצא בזה מסופר, שלאחר הדלקת נרות חנוכה היה שח הרה"ק **החידושי הרי"ם** זצ"ל לחסידיו: הרה"ק **המגיד מקאזניץ** זצ"ל שאל פעם את אחד מחסידיו אחרי התפילה האם קורה אצלו לפעמים שאחרי התפילה הוא מתיישב ללמוד בסוגיא שהיה לו בזה קושיות ולא הבין כראוי, האם הוא מנסה ללמוד ולהבין הסוגיא אחר התפילה, ולא הבין החסיד מה כוונת רבו בזה, ואמר לו הרבי, היות שאתה מבקש ומתפלל בתפילת שמו"ע "חנו מאתך חכמה בינה ודעת" ואם יהודי אינו מאמין שיוכל לפעול בתפילתו שאכן יזכה להבין ולחכמה ודעת, איך יכולה התפילה באמת לעזור לו.

המשיך החידושי הרי"ם ואמר לחסידיו: אחרי הדלקת נר חנוכה צריך לעסוק בתורה, כי נר מצוה ותורה אור, כל מצוה מעורר האור של תורה, ובפרט מצוות נר חנוכה שזה לבד מצוה מאירה היא מעוררת ביותר את אור התורה, על כן יש ללמוד אחר הדלקת הנרות (שיח שרפי קודש, חנוכה אות יב).

החכם עיניו בראשו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה בימים אלו, ובפרט בענין **לימוד המשניות** שעי"ה הלימוד הזה מתעורר חלק הנשמה שמשנה אותיות נשמה שידע שהוא חלק אלוקי ממעל וזה כל המטרה שאדם ידע מה תכליתו בעוה"ז ועכשיו בחנוכה הזמן גרמא כמו שכתב בספ"ק תפארת שלמה שהשמן אותיות נשמה, ועי"ה שמדליק נרות חנוכה בשמן זוכה שיתעורר חלק הנשמה, להיפך ממה שאמרו היונים לכתוב שאין לכם חלק באלוהי ישראל רק אדרבה צריך שידע שכל אחד מישראל יש לו חלק אלוקי ממעל, כמו שאנו אומרים כל יום בתפילה אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא וכו' ולכן צריך להשתדל להוציא ולגלות את חלק הנשמה שטמון בו ולגלות הכוחות שלו.

ובספר **מדרשו של שם** כתב בזה רמז נפלא, וז"ל: **שמ"ן זי"ת בנימטריא משניות** עה"כ, לרמז כי לימוד המשניות מסוגל מאד לנשמה להאיר אותה, כי נשמה"ה אותיות משניה, והלימוד במשניות דומה לשמן זי"ת זך כתיב ללאור להעלות נ"ר תמיד, היא הנשמה כדכתיב נ"ר ה' נשמת אדם עכ"ד ודפח"ח.

ויש להוסיף טעם נוסף ללימוד משניות בעת הזאת, דבימי החנוכה הללו מורגשים בחסרון בית המקדש - ולימוד משניות הוא גורם לקרב את הגאולה, וכדאיתא במדרש רבה (ויק"ר פר' צו) אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות המשניות וכו', וכי יש מנחה טהורה וקמיצה והקטרה בבבל, אלא אי זו, זו משנה, אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקין במשנה כאילו אתם מקריבין קרבן עכ"ל.

ולפי זה הזמן גרמא להתחזק ללמוד וללמד להרבות פעלים בלימוד משניות, ובפירושו הטהור של רבינו בעל התוס' יו"ט, ובפרט שבדורנו אחרי שיצא לאור הביאור "ששון יו"ט" הוא דבר השווה לכל נפש, וכל אחד יכול להשיב נפשו ורוצונו במים מתוקים של תורה.

ויה"ר שנזכה לראות בעינינו בהדלקת המנורה הטהורה בבית המקווה במהרה בימינו אכ"ר.

דבר המלך ודתו

פנינים נפלאים מתורת רבינו בענין דיומא
האם יש ענין לעשות מנורה משברי כלי חרס

שאלה. נאמר בשו"ע (סימן תרע"ג ס"ג): נר של חרס שהדליק בו לילה אחת נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחרת, וכתב המשנ"ב (ס"ק כח) שטוב שכל אחד יטריח לעשות לו מנורה יפה לפי כוחו. והנה נאמר בגמרא (חולין דף נה ע"א): 'מסאה ועד סאתיים בחצי לוג', כלומר כלי המחזיק שיעור מסאה ועד סאתים, אם נשבר ושבריו מחזיקים פחות מחצי לוג, נטהר. וכתב **המהרש"א** (בחיידושי אגדות שבת כא) וז"ל: בהלכה זו עמדנו בימי חנוכה ואמרנו להעלות על ספר מהיכן שלמדו לומר כן... ובנרות חנוכה שהיא [שהיה] הנס גם ביום הראשון דימי חנוכה. לפי שהמנורה היתה טמאה, וליכא למימר שעשו המנורה של עץ וכו'... דלא היה אפשר להן אלא בשברי כלי חרס שהן טהורין. דהיינו הבאים מסתם כלים היותר גדולים שנזכרו בשמעתין מסאה ועד סאתיים שבשבריהם נטהרו בפחות מחצי לוג, והשתא על כרחך בלילה הראשונה גם כן לא נתנו אלא פחות מחצי לוג לכל נר ונר שהוא עיקר שיעור השברים שנטהרו, ואעפ"כ היו דולקים כל הלילה בימי חנוכה שהם לילי טבת הארוכים, דצריך חצי לוג לכל נר לפרש"י בפרשת תצוה, ואם כן היה הנס גם ביום הראשון ועל זה רמז הכתוב בנרות דזכריה מי בז ליום קטנות וכו' ודו"ק, עכ"ל. ולפי זה אולי יש ענין להדליק בחנוכה שיש בה שברי כלי חרס לזכר מה שעשו החשמונאים?

תשובה. שאלתי זאת את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל והשיב המצוה היא לעשות זה א - לי ואוהו ולא לעשות דוגמאות שחז"ל לא צוו אותנו על כך.

ובעצם דברי המהרש"א שמעתי מו"ח זצ"ל להקשות כמה קושיות: א. איך אפשר לעשות את המנורה מחרס הרי מבואר להדיא במנחות (דף כח ע"ב) 'מיעט של חרס', ופרש"י שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם. וגדולה מזו נאמר שם בסוגיא "יש עץ ושל עצם ושל זכוכית דבר הכל פסולה. ב. עוד הקשה מו"ח זצ"ל מצינו הרמב"ם והראב"ד (פרק ג מהלכות תמידין ומוספין ה"ג) שכתב הרמב"ם נר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דישונו אלא ממזבח החיצון, וכתב הראב"ד נראה מדבריו שהוא עיכוב לנר מערבי, שלא להדליקו אלא ממזבח העולה. והרי בימי החשמונאים טמאו וגם הרסו את המזבח וכמבואר בע"ז (דף נב ע"ב) אבני מזבח ששקצום אנשי יון? [ויעוין בבכור שור (שבת תחלת פרק במה מדליקין) שגם תמה על המהרש"א הנ"ל, והוסיף לתמוה מדוע לא הדליקו בכלי אבן, וכתב שאמר את דבריו לחידודא].

ותירץ מו"ח זצ"ל בדוחק דיתכן שכל ההדלקה לא היתה לשם קיום מצוה של הדלקת המנורה, ויתכן גם שלא הדליקו אותה בהיכל וכמו שנאמר והדליקו נרות בחצרות קדשך, [ונכעין זה מבואר בדרשות החת"ס (דרשה סז)].

ובדבר קושית מו"ח זצ"ל שלא היה מזבח ואין הדליקו, ראיתי **בתו"ט** (מגילה פרק ג משנה ו ד"ה בנשיאים) שכתב: **מצאתי בספר מכבי שכשכבשו החשמונאים ליונים מצאו המזבח משוקש וסתרו אותו ובנאוהו מחדש וחנכו אותו בכ"ה בכסלו, עכ"ל.** ואולי סובר גם הרמב"ם כך, נמצא שהיה אפשר להדליק את המנורה מהמזבח, ולא ס"ל לספר מכבי כשיטת מגילת תענית וכספר מגילת אנטיוכוס שבנו את המזבח לאחר שבועיים.

חשוקי חמד (שבת דף כא עמוד ב)

הגליון יוצא לאור עולם ע"י

מכון תוס' יו"ט המבואר

לקבלת הגליון באימייל, וכן לתגובות והערות:

machontosfosyomtov@gmail.com

מעדני יו"ט

לקט משובח ונבחר עפ"י דברי רבינו על סדר הפרשיות התורה
פרשת וישב:

אין השלכה פחות מכ' אמה

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֵל תִּשְׁפְּכוּ דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר וְיָד אֶל תִּשְׁלְחוּ בּוֹ לְמַעַן הֲצִיל אֹתוֹ מִיָּד לְהַשְׁבִּיבוֹ אֶל אָבִיו (לו, כב).

ויש להקשות איך כתוב על ראובן לְמַעַן הֲצִיל אֹתוֹ מִיָּד, אם השליכו לבור נחשים איה ההצלה.

וי"ל על פי מה שאמרו (תמיד פ"א, מ"ד) הולך במזרחו של כבש כעשר אמות וכו', ועיין שם בתוס' יו"ט (ד"ה הלך) שהקשה הא בעינן וְשָׂמוּ אֶצְל הַמְּזַבֵּחַ (צו, ג) והיה לו לקרבו אצל המזבח ועדיין הוא רחוק ממזבח כ' אמה. וכתב מדכתיב (ויקרא א, טז) וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהּ אֶצְל הַמְּזַבֵּחַ ולא מקרי השלכה פחות מכ' אמה, עיין שם.

ומעתה דכאן כתוב (להלן כד) וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְאִין הַשְּׁלֵכָה פחות מכ', ויותר מכ' לא שלטה בו עין כמו שאמרו בריש סוכה (דף ב, א), ולכן לא ידעו שיש בו נחשים.

ויש לפרש בזה סמיכת המימרות בשבת (דף כב, ב) נר חנוכה שהניחו למעלה מכ' פסולה, והסמיך מים אין בו אבל נחשים יש בו, ומכל מקום לא קשה דכתיב (וישב לו, כב) לְמַעַן הֲצִיל אֹתוֹ מִיָּד, מדכתיב (שם, כד) וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ עַל כַּרְחַךְ יוֹתֵר מִכ' אַמָּה, ולכך לא ראה ראובן ולא ידע שיש בו נחשים, ושפיר העיד עליו הכתוב לְמַעַן הֲצִיל.

פרדס יוסף

חנוכה:

משום שעשו לפנים משורת הדין נקראו 'בנים'

וּלְעַמּוּד יִשְׂרָאֵל עֲשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וְכוּ', וְאַחַר כֵּן בָּאוּ בְּנֵי לְדָבִיר בֵּיתָךְ וְגו' (מתוך תפלת "ועל הנסים").

יש להבין למה אמר תחילה **וּלְעַמּוּד יִשְׂרָאֵל** שהוא לשון המרמז לבחי' נמוכה, ואחר כך אמר **בָּאוּ בְּנֵי לְדָבִיר** שהיא בחי' גבוהה. **ויתבאר** לפי מה שכתב **התוספות יו"ט** (ברכות פ"ז, מ"ג) בטעם שתקנו בברכת הזימון לומר "אלוקינו" שהוא בחי' דין, ובברכת התורה תקנו לומר שם הוי"ה, בחי' רחמים. לפי שבגי מזון הדין נותן לכלל את ברואיו, ולפיכך תקנו זה השם שהוא מדת הדין והוראתו אלקות ואדנות. אבל התורה לא נתנה אלא בחסדו, כמו שנאמר (ישעיה מב, כא) לְמַעַן צַדִּיק יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיִּאֱדִיר, כי איזה שורת הדין נותנת להודיע דרכיו ומשפטיו לברואים, והרי לא עשה כן לכל עכו"ם שהם גם כן ברואיו, ולפיכך תקנו בברכת התורה שם זה שהוא מדת רחמים, עכ"ל.

ועל דרך זה י"ל כאן, דהתשועה הגדולה והפורקן מידי מלכות יון הרשעה, שזהו הכרחי לקיום הנפש, ע"ז אומרים "ולעמך ישראל", כי זה ראוי להיות אפילו אם ישראל רק בגדר "עמך".

אבל לגבי גדר "בנים" אמרו חז"ל (קידושין לו, א) בזמן שישראל עושין מעשה בנים קרויים בנים, ודרך הבן לעשות רצון

וחפץ האב גם אם אין האב מבקש הימנו מאומה, לרוב אהבתו לאביו, ועל דרך זה כשישראל עושין רצונו של מקום לפנינו ממה שמחוייבים לפי שורת הדין, הם קרויים בנים.

וכאן בחנוכה מה ש"פינו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך" בטהרה, זה היה לפנינו משורת הדין, כי לפי הדין הרי טומאה הותרה בצבור, וכיון שעשו כאן מעשה בנים, לפיכך אומרים "באו בניך" דווקא.

הרה"ק רבי שמעון מלעלוב זי"ע

אך שנתנו בהם פתילות עבות נשתייר מעט

נודעת בישראל קושיית מרן **הבית יוסף** זי"ע (או"ח סי' תר"ע) למה תיקנו חנוכה שמונה ימים, הרי ביום הראשון לא היה כל נס, שהרי היה בפרך כדי להדליק יום אחד, ואם כן היו צריכים חכמי אותו הדור לתקן חנוכה רק שבעה ימים - מיום כ"ז ואילך שבו התחיל הנס.

לתרץ קושיית הבית יוסף, יש לומר על דרך שכתב **הט"ז** (או"ח סי' תר"ע), שנעשה נס גם ביום הראשון, שנשתייר מעט מן השמן, כדי שיחול עליו הברכה. וראיתי בהגהות **מהרב"פ** שתמה, הרי על כרחך נשתייר בו מעט שמן בלא נס, שהרי שיערו חכמים חצי לוג מלילי טבת הארוכים, אולם לילי כסליו קצרים יותר, ועל כרחך נשתייר.

ונראה לי לתרץ, לפי מה שכתב **התוס' יו"ט** במנחות (פ"ט) בשם הירושלמי, דבימות הקיץ היו עושה פתילות גסות, ובימות החורף פתילות דקות עיי"ש, אלמא דשיערו הפתילה מדי לילה בלילה בכדי שיתבער החצי לוג שמן כולו, ואם כן צריך לומר דמסתמא גם ביום הראשון נתנו בו פתילה עבה בכדי שיתבער כולו כדרך שהורגלו בשאר לילות, ועל כרחך מה שנשתייר בו מעט שמן, היה על פי נס כדברי הט"ז, ואתי שפיר.

ערוגת הבושם

קבעו ימי שְׁמוֹנָה כנגד ח' ימי מילה

וַיִּנָּח וַיִּקְבְּצוּ עָלָיו יְמֵי חֲשֹׁמַיִם. וַיִּפְרָצוּ חוֹמוֹת מִגְדָּלָיו וְכוּ', בְּנֵי בִינָה יְמֵי שְׁמוֹנָה קִבְּעוּ שִׁיר אֲרָנָיִם (מתוך פיוט "מעוז צור").

איתא במתניתין: רבי ישמעאל אומר: גדולה מילה שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות (נדרים לא, ב).

וכתב **התוס' יו"ט** זה לשונו: שלכך באו במספר י"ג לומר לך שזאת המצווה שקולה וגדולה וברית כרותה עליה כמו שנכרת ברית על הי"ג מידות שנאמרו למשה רבינו ע"ה, ושם נאמר (שמות לד, י) הנה אנוכי כורת ברית, והוא מוסב על כל מידה ומידה שאין שום אחת מהם חוזרת ריקם, והרי שם אותו הברית הוא כולל י"ג בריתות, ברית לכל מידה ומידה, וזהו שנכפלו הבריתות במילה י"ג פעמים, להורות שגדולה היא ושאינה חוזרת ריקם, כמו כל הי"ג מידות שהברית על כל אחת ואחת והן י"ג, ואות אמת על פירוש זה וכו' [עכ"ל התוס' יו"ט שם].

ועל פי זה מדוקדק היטב לשון הפייטן: "וַיִּנָּח וַיִּקְבְּצוּ עָלָיו יְמֵי חֲשֹׁמַיִם. וַיִּפְרָצוּ חוֹמוֹת מִגְדָּלָיו וְכוּ', בְּנֵי בִינָה יְמֵי שְׁמוֹנָה קִבְּעוּ שִׁיר אֲרָנָיִם", והיינו לפי המבואר לעיל שכל מה ש'ינָח וַיִּקְבְּצוּ עָלָיו' הוא לבטל את הי"ג מידות של רחמים, ולכך פרצו י"ג פרצות ב'חוֹמוֹת מִגְדָּלָיו', לכך החכמים שבאותו הדור שהיו בְּנֵי בִינָה הבינו דבר מתוך דבר, ועל כן קבעו את מועד נס חנוכה 'יְמֵי שְׁמוֹנָה'.

בנתיבות המועדים (עמ' קפג)

ששון יום טוב

מטעמת מהביאור הנפלא "ששון יו"ט" שבהוצאתנו - המבאר דברי התו"ט

לבקשת רבים מקוראי הגליון, מביאים אנו טעימה מהפירוש הנפלא "ששון יום טוב" המבאר את דברי רבינו התוס' יו"ט - בשילוב תיבות הביאור בתוך דבריו.

בחרנו להגיש בפני הקוראים פירוש על דברי רבינו במסכת אבות (פרק ה' משנה ז) - הקשורים לפרשיות השבוע בשאלת יעקב אבינו את רועי הצאן של חרן, בשלום לבן בן בתואל הארמי. יש לציין שמפאת קוצר היריעה הבאנו רק את הפירוש המשולב בתוך התיבות, ורק מקצת מתוך ההערות המחכימות המעטרות את הפירוש, ויותר ממה שכתוב כאן מבואר ומפורט בספר עצמו, ישמע חכם ויוסף לקח - ללמוד בספר עצמו - בבחינת אותיות מחכימות, וימצא נופת צופים וכל טעם.

על מה שלא שמע - אומר לא שמעתי

שנינו במשנה מסכת אבות (פרק ה' משנה ז): **שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם, חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ואינו נכנס לתוך דברי חברו ואינו נבהל להשיב שואל כענין ומשיב כהלכה ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי ומודה על האמת וחילופיהן בגולם.**

ופירש ר' עובדיה ברטנורא: ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי - אם פוסק דין מן הסברא מדעתו לא יאמר כך שמעתי מרבותי. ומצינו באנשי חרן (בראשית כ"ט) כששאל מהם יעקב השלום לו, אמרו לו שלום, והנה רחל בתו באה עם הצאן, כלומר, זה אנו יודעים, ואם תשאל יותר, הנה רחל בתו באה עם הצאן והיא תגיד לך, כי אנחנו לא ידענו יותר מזה.

קושי' על פי' הר"ב הלא אין זה אלא מדת האמת

ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי. פי' הר"ב אם פוסק דין מן הסברא מדעתו, לא יאמר כך שמעתי מרבותי ע"כ. ותמיהני דזו מדת כל אדם שלא לשקר, כל שכן בפסק דין שיתלה עצמו באילן גדול, ואולי השומעים יסמכו עליו מפני ששמעו שזה קבל כך, ונמצא מכשיל הרבים שאפשר שאין הדין כך. גם הראיה שהביא מאנשי חרן אינו ענין לנדון זה כלל [נראה כוונתו דעל שאלת יעקב על שלם לבן, למה שישקרו ויאמרו דבר בשם לבן שלא אמרו].

והרמב"ם פי' ולא יתפאר במה שלא ידע, והוא אמרו על מה שלא שמע אומר לא שמעתי [וכדאמרו במסכת דרך ארץ זוטא (פרק ב'): ואם חפצת ללמד אל תאמר על מה שלא שמעת שמעתי, ואם שאלוך דבר קטן ואי אתה יודע בו אל תבוש לומר איני יודע, ואם שנית לך ולא שמעת אל תבוש לומר שנה לי, ואל תשא פנים לעצמך לומר שמעתי, עשה דברים לשם פעולתן לדבר בהם לשמים] ע"כ. ועל זה יצדק ראיית אנשי חרן שאם בדרך ארץ הוא כך [ר"ל דבאנשי חרן אנו חוין שעל מה שלא ידעו, אמרו לא שמענו, ואם בדרך ארץ כך, אפי' דלא שייך ביה הא דאמרו שאם יאמר שמעתי לא ילמוד ויכנס ויצא ריקם, ק"ו בעניני חכמה ותורה שעי' שיאמר שמעתי, לא יגיע לידי לימוד], ק"ו בעניני חכמה ותורה:

[הדברים הלן מההערות למטה: ועי' עוד פירוש במדרש שמואל: שעל מה שלא שמע אומר לא שמעתי, כלומר אם חידש לו חברו שום חדוש, שהוא מעולם לא שמעו, אומר ומודה שלא שמעו מעולם אלא נתחדש עתה אליו מפיו, כדי להחזיק לו טיבותא, עכ"ל.]

והילקוט הגרשוני העתיק בשם ספר שיחת חולין של ת"ח, שכתב: הגאון ר"מ חפץ

ז"ל דרש ברבים פלפול עמוק, ובתוך הדרשה הגיד לו אחד מהעומדים עליו כי לא חידש כלום כי כבר ראה הדברים כתובים בספר, [ונאמת היה בתוך פלפולו הגדול דבר אחד קטן שהיה נכתב באיזה ספר מקודם, אשר לא ראה עוד הגאון הנ"ל]. ויען הגאון ויאמר הנה אמרו באבות שבעה דברים בחכם וחלופיהן בגולם, וחשב שם בתוך השבעה דברים אשר בחכם, ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי, וא"כ החילוף הוא בגולם שעל מה שלא שמע אומר שמעתי, וקשה וכי גולם קרית ליה, והלא שקרן הוא ולא גולם, אך הכוונה הוא כך, דהנה החכם כאשר ישמע מאיזה איש דברים חדשים, אף כי שמע כמעט כל הדברים רק איזה פרט בתוך הדברים הוא חדש אצלו, נחשב הדבר ההוא בעיניו כמוצא שלל רב, ובעיניו כאילו הכל חדש. וז"ש ועל מה שלא שמע, פי' אם רק מה, דבר מועט לא שמע אומר לא שמעתי כולה, וחלופיהן בגולם, אצל הגולם הוא ההיפוך, אף שכל הדברים חדשים, ורק איזה דבר מועט יש בו ששמע, כבר אומר על הכל ששמע, ע"כ דפח"ח, עכ"ל.]

עוד מהערות שבשולי הדף: ובעיקר קושיית רבינו על הברטנורא כתב הלחם שמים ליישב דז"ל: ולמה שתמה התו"ט שהשומעים יסמכו עליו, נמצא מכשיל את הרבים, יש לתרץ בשני דרכים, א' אם באמת אותו חכם סומך על הוראתו שהיא ברוחה לו כשמש, ולפיכך הותר לו לשנות גם כן מפני ד"ש, כדי להחזיק ולהעמיד הוראתו, א"כ מה לו לירא עוד להכשיל הרבים, ואם לבו נוקפו, בלא"ה נמי לא יעשה ולא יורה כדעת עצמו, אלא ודאי באומר ברי עסקינן, אי הכי זכות היא לו לרבים שיסמכו עליו. והב' שאם תמצי לומר שיש בית מיחוש למכשול, א"כ אדרבה בזה האופן יכול לסלק מכשול, כי הא דאמרינן דרשה משמיה דידחידאה וקלסוה, משום דידעי ללית הלכתה כוותיה, הכא נמי לדידי דסבירא לי שהותר מכללו דבר זה לימא כך שמעתי מפלוני ותו ליכא למיחש למידי. מיהא כי משתרי כהאי גוונא דוקא לרב, ששמעותו ברוחה לו, משא"כ בתלמיד שרוצה לעלות למדריגת חכם, כדאוקיימא למתניתין ודאי לא שרי לגמרי. כך נראה לי נכון, עכ"ל.

ועל דתנן ומודה על האמת, כתב: בכאן היה יותר מקום לתמוה תמיהת התו"ט דלעיל, ופשיטא דזו צריכה להיות מדת כל אדם, כמו שאומרים בכל יום בשחר לעולם יה"א וכו' ומודה על האמת, ובדאי נפיק מינה חורבא טובא אם אינו מודה על האמת, שיבוא לומר על אסור מותר ולסתור כל התורה כולה, משא"כ לומר עד דבר שלא שמע, שמעתי ויכל להיות הדין עמו בעיקר הדבר. מ"מ הא נמי לאו משנה שאינה צריכה היא כי גם בזו מצינו היתר לפעמים בגדול דעביד לאשתמוטי, עכ"ל.

והשושנים לדוד העתיק קושיית הלחם שמים, וציין לדברי הגמרא במסכת פסחים (כז). א"ר יוסף אמר רב יהודה אמר רב יהודה תנור שהסיקו וכו', והתניא איפכא, שמואל איפכא תני: ואיבעית אימא בעלמא קסבר שמואל הלכה כרבי מחביו, ולא מחביו, ובהא אפילו מחביו, וסבר אתנייה איפכא, כי היכי דניקום רבנן לאיסורא. ופי' רש"י: אפכה ואתנייה, אפכנה ואשנינה, כי היכי דתיקו הא מילתא דאיסורא בשם רבנן, ויעשו בני אדם כמותן שהכל הולכין אחרי רבים, שאם אני אומר הלכה כרבי שהוא יחיד, לא יאמינו לי.

ועוד מצינו שם (דף קיב): חמשה דברים צוה רבי עקיבא את רבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוש בבית האסורין וכו'. אם בקשת ליחנק, היתלה באילן גדול. ופי' רש"י: אם בקשת ליחנק, לומר דבר שיהיה נשמע לבריות ויקבלו ממך. היתלה באילן גדול, אמור בשם אדם גדול, עכ"ל.

ועי' מ"ש החיד"א בשר"ת יוסף אומץ (סימן ס"ג): ראיתי להרב הגדול מהר"ש אלגאזי זלה"ה בספר קלורית לעין (דף י"א ע"א) שכתב, וז"ל לפעמים האמורא מהפך לתלמידו סברת יחיד ושונה אותה להם בלשון רבים לפי שרוצה לפסוק כחיד וכדי שלא יחלקו עליו הפכה והכי אמרינן בפסחים וכו'. וחזה היות להרב הגדול כמה"ר יצחק יברכיהו ז"ל בתשובה כי באה בשו"ת הגאון הרמ"ע ז"ל סימן תשעים שכתב דתקיף חיליה דהרמב"ם ז"ל להפך השם של מי שהלכה כמותו, לסברא שדעתו נוטה לה ומייתיה ראייה מהך דשמואל (במסכת פסחים) דאמר אתנייה איפכא עכ"ל (רבי יצחק יברכיהו ז"ל) וכו'. ואיברא דמ"ש הרב יצחק יברכיהו על הרמב"ם הוא חידוש גדול, ואם קבלה נקבל דהגם דאשכחן דשמואל עביד הכי, שאני שמואל מגדולי האמוראים דרב גובריה ורב חיליה ויכול לפסוק אפילו כחיד. ולא כן הרמב"ם ז"ל אחר שנחתם התלמוד אין לו כח לפסוק נגד הכלל כפי דעתו, וכ"ש להפך הגיוסא וכו', עכ"ל החיד"א (ועי' בדבריו שהארין בזה).

התחזקות בתקנת רבינו התו"ט

ישועות ורפואות בזכות תקנת רבינו התוס' יו"ט
שלא לדבר בשעת התפילה

לא עברה שנה, ובחסידי ה' נולד לי בני בכורי בריא ושלם, על פי פקודת אחד מצדיקי הדור שפקד עלי לתת שם אחר צדיק, פשוט שבחרתי את השם 'יום טוב' על שם רבינו התוספות יום טוב, אשר ישועתי ושמחתי נתגלגלה על ידו.

החופה ביום ו' אלול

ביומא דהילולא של רבינו

עומד אני כעת באמצע ימי ה"שבע ברכות" לבני היקר שיחי, ואני חש חובה לשתף את הקוראים עם תחושותיי וההשגחה הפרטית שראיתי.

אני מתפלל בבית המדרש "אמונת ישראל" בבורו פארק, בכל שבת לאחר קריאת התורה אומר הרב ה"ה הגה"צ רבי משה וואלפסון שליט"א, את ה"מי שברך" של ה"תוספות יום טוב", עבור כל אלו שאינם מדברים בתפילה וקריאת התורה.

לפני כמה שנים היתה לי תקופה קשה של צער גידול בנים ה"י עם בני הבחור, ותמיד קוייתי וצפיתי בליבי אימתי יתקיים גם בי את הנאמר שם: "וַיִּזְכֶּה לְרֵאשִׁית בָּנָיו חַיִּים וְקַיָּמִים וַיְגַדְלֵם לְתוֹרָה וְלַחֲפָה וְלַמַּעֲשִׂים טוֹבִים", ואזכה גם אני לרוות רוב 'אידיש נחת' מבני.

וכעת שאני עומד בימי ה"שבע ברכות", לאחר שזכיתי להכניס בני זה תחת החופה בשעה טובה ומוצלחת, עם כלה צנועה וחסודה, אומר אני בפה מלא: "הודו לה' כי טוב", כשאני מסתכל על העבר איך לאט לאט מבלי משים התייצב הבחור, ושב לדרך הישר.

מתי שמתי לב כי זכותו של התוספות יום טוב עמדה לי, כאשר כתבו את הכתובה, והגה"צ רבי משה וואלפסון שהיה מסדר קידושין, התלבט האם לכתוב ה' לחודש או ו', לבסוף התיישב בדעתו והחליט היות וזה יכול להימשך, עדיף לכתוב ו'.

בעמדי תחת החופה כשקראו את הכתובה ו' יום לחודש אלול, אחזני צמרמורת, הלא ו' אלול הוא יומא דהילולא של בעל התוספות יום טוב! האם זה מקרה?! אז הובהר לי עד כמה עמדה לי הזכות, שנים רבות נמנעתי מלדבר בתפילת וקריאת התורה, ועכשיו אני רואה בעיני שנתקיים בי ה"מי שברך".

ואם לא די בזאת, נזכרתי שגם הכלה הינה מצאצאי התוספות יום טוב.

רבתי! אפנה גם אליכם בקריאה של חיבה. כשלא מדברים בתפילה לא צריך למופתים, הדבר פשוט, כשבאים אל היכל המלך ומדברים אליו בדרך כבוד, בלי הפסקות ושיחות חולין, התפילות נשמעות ורואים ישועות.

נקדישך (גליון ג')

קראתי שם לבני על שם התוס' יו"ט

נשאתי לפני כמה שנים בשעה טובה ומוצלחת, ככל זוג טרי הנישא 'תכננתי' שלא יעבור הרבה זמן עד שהמשפחה תתרחב, ותוך כמה שנים יהיה הבית מלא צהלת ילדים.

אך בורא עולם יש לו את התוכניות שלו, וכמה דרכים לפניו כיצד לקרב יהודי אליו לעשות מעשים טובים. וכך היה אצלי, החדשים עברו, השנים נקפו, ועדיין לא נושענו הבית עדיין ריק.

את היסורים וכאב הלב אין צורך לתאר, כמה קשה לראות שחבר זה כבר עושה חלאקה, הידיד בבית המדרש כבר מביא את ילדו לענות 'אמן', למרות שנישא לא הרבה לפניך. אני מפרגן לכל אחד שיראה בנים ובני בנים, אבל כאב הלב קיים.

כמובן עשינו את ההשתדלות הראויה, הן במישור הטבעי היינו בקשר עם הארגונים והמומחים העוסקים בתחום זה, וכמובן במישור הרוחני, תפילות, סגולות, קבלות טובות. וגם להתחזק באמונה שלימה כי בורא כל עולמים הכל יכול, יעניק לנו מאוצרו הטוב לראות ולמשש נחת.

בשנת תשע"ה יצא לי להשתתף בנסיעה למקומות הקדושים באירופה, בראשות מגיד המישרים רבי יוסף חיים גרינוואלד שליט"א, לאורך כל הדרך התענגנו על הדרשות והסיפורים בקשר לצדיקים הטמונים באותו מקום.

הגענו לקראקא, שם השתטחנו על ציוני קדושי העליון הטמונים בעפרה, ורבי יוסף חיים מתבל הכל בדבריו הנעימים, עד שהגענו לציון **התוספות יום טוב**, שם דבר על חומר העון של השיחה בעת התפילה, ועל ה"מי שברך" שחיבר לאחר גזרות ת"ח ות"ט, והוסיף שפע סיפורים של ישועות נפלאות שחזו יהודים בזכות זאת שקבלו על עצמם קבלה זו.

הדברים נכנסו לליבי, הרי גם אני מצפה כל כך לישועה, אקבל על עצמי קבלה לארבעים יום שלא לדבר שום דיבור מעת התחלת התפילה עד סופה, כולל קריאת התורה אפילו בין גברא לגברא. הנחתי את ראשי על הציון, וחזרתי על הקבלה בפה מלא, ובקשתי מעומק הלב שבזכותה אזכה "לראות בנים חיים וקיימים".

ארבעים היום עברו, אך אני החלטתי להמשיך את הקבלה עד לאחר הימים הנוראים. מה גם שבאותה תקופה נודע על אחד בשכונתינו שאובחן ל"ע במחלה, וגבאי בית המדרש פנו אל ציבור המתפללים שיקבלו על עצמם קבלה זו לרפואתו, ממילא המשכתי בקבלתי, [הנמשכת והולכת עד היום הזה ב"ה].

הגליון נתנדב לע"נ הרה"ח ר' חיים בן הרה"ח ר' משה ז"ל נפטר ז"ך כסלו ת.נ.צ.ב.ה.
הנוצח ע"י בנו הרה"ח ר' יהונתן אלכסנדר ישראל שליט"א